

LİSE 3. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ARKADAŞLIK İLİŞKİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Uzm.Psi.Dan.Gülşen BÜYÜKŞAHİN ÇEVİK
gbuyuksahin@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. Meral ATICI
Ç.Ü.Eğitim Fakültesi PDR
matici@cu.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerini bazı değişkenlere göre incelemektir. Bu çalışma, 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Adana İli Seyhan İlçe'sinde bulunan altı genel liseden toplam 532 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırmanın verileri "Arkadaş İlişkileri Anketi" ile toplanmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde ve kay kare tekniği kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin arkadaş sayılarının çoğunluğunun 10'dan fazla olduğu; erkeklerin kızlara göre daha fazla arkadaşına sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin yakın arkadaş sayısının çoğunun iki ile dört arasında olduğu ve erkeklerin yakın arkadaş sayısının kızlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğrencilerin çoğunun karşı cinsten arkadaşı olduğu ve arkadaşlarıyla genellikle okulda-dershane de tanıştıkları görülmüştür. Karşı cinsten romantik bir ilişkisinin olmadığını belirten öğrencilerin sayısı, olduğunu belirtenlerden daha yüksektir.

Öğrencilerin arkadaşlarıyla yaşadığı anlaşmazlık konularında ilk sırayı "farklı dünya görüşüne sahip olma" almaktadır. Öğrencilerin çoğunluğu yakın arkadaşlarıyla olan ilişkilerinden memnundur ve arkadaşlarında tercih ettiği özelliklerin başında "sırdas ve güvenilir olma" gelmektedir.

Öğrencilerin yarısından fazlası ailelerinin arkadaşlık ilişkilerine müdahale ettiğini belirtmiştir. Arkadaşlık ilişkilerinde erkeklere göre kızların ilişkilerine daha fazla müdahale edildiği ve bu müdahalenin çoğunlukla anne tarafından yapıldığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Arkadaş, Ergenlerde Arkadaşlık İlişkileri

ABSTRACT

The aim of this study was to identify the friendship characteristics of third graders at secondary schools. This study was carried out with 532 students attended high schools at central district Adana province. Data were collected by "Friendship Relation Questionnaire". Chi-square test was used to analyse data.

The findings of the study indicated that most of the students have more than 10 and between two and four close friends. So the number of close friends was smaller than the number of friends. Boys had more close friends than girls. Most of the students also had boy friend/girl friend. Students usually met their friends at school and private courses. Also, some of the students had romantic relationships.

Students reported that their conflicts with their friends were mostly caused by having different opinion. Most of students were happy with relationships with their close friends. Over the half of students stated that their parents intervened relationship with their friends. Girls mentioned more parents intervention than boys did. Mothers were mostly responsible for this intervention.

Keywords: Friend, Friendship of Adolescents.

Giriş

Toplumsallaşma, çocuğun karşılaştığı çeşitli grupların beklenti ve zorunluluklarıyla baş etmeyi öğrendiği bir süreçtir. Bir bakıma kişinin ait olduğu grubun kültürünü öğrenmesi ve ona uygun yaşamasıdır. Bütün çocuklar belirli bir toplumsal ortamda yetişir. Bu ortamdaki kültürün bireyden belirli beklentileri vardır ve tüm kültürlerde normal gelişim için toplumsal ilişki gereklidir.

Her birey, çevresindeki kişilerle etkileşim halindedir. Bu ilişkiler bireyin ailesiyle başlar, daha sonra toplum içinde kendi için özel anlamı olan diğer kişilerle devam eder. Toplumsallaşma sürecinde bireyin aile, arkadaşlar gibi yakın ilişkide bulunduğu kişilerin önemi büyüktür. Çocuğun anne, baba ve arkadaşlarıyla girdiği ilişkiler onun gelecekteki kişiliğini oluşturur. Bir diğer deyişle bireyin kişiliği kendisi için önem taşıyan bu kişilerle olan yaşantısını yansıtmaktadır.

Erikson (1968) ergenlikte kişiler arası ilişkilerin, kimlik gelişiminin önemli bir parçası olduğunu vurgulamıştır. Özellikle akran ilişkilerinin hem sosyal destek hem de deneyim açısından önemli olduğunu vurgulayarak, bu ilişkilerin yetişkinlikte dünya görüşünün şekillenmesine katkıda bulunacağını ifade etmiştir (akt ;Collins ve Sprinthall,1995).

Sullivan (1953; akt., Collins ve Sprinthall,1995) ergenlik öncesi ve ergenlik döneminde, arkadaşlığın bir ihtiyaç olduğunu belirtmektedir. Arkadaşının samimiyeti, ergen için arkadaş olmanın çok önemli bir nedenidir. Ergenler birbirleri ile samimiyeti geliştirmek için kendi cinsinden arkadaşlıkları daha çok tercih etmekte ve böylece yalnızlıklarının da üstesinden gelmektedirler. Buna karşılık, 19 ve 20'li yaşlarda karşı cins ile samimi arkadaşlığında da ön plana çıktığı görülmektedir.

Bu görüşle paralel olarak ergenlikte aynı cins ve karşı cinsle arkadaşlık ilişkilerinin incelendiği araştırmada McBride ve Field (1997) kızların aynı cinsle ilişkilerinde karşı cinsle göre, erkeklerin ise karşı cinsle ilişkilerinde daha rahat olduklarını saptamıştır.

Yapılan araştırmalar arkadaşlardan algılanan sosyal destek açısından akademik yönden başarılı olan öğrencilerin başarısız olanlara göre arkadaşlarından daha olumlu destek aldıklarını, arkadaşları tarafından sevildiğini, arkadaşları herhangi bir konuda karar alırken kendisinin düşüncelerini sorduğunu göstermiştir. Ayrıca arkadaşlarını kendine yakın hissettiklerini, birlikte zaman geçirmekten hoşlandığını, yakın arkadaşlarının olduğunu, sorunları olduğunda arkadaşlarının yardımcı olduğunu, arkadaşları tarafından dışlanmadığını daha fazla ifade ettikleri, akademik çalışmalarında yardım almaktan çok, yardım etmeyi tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Karadağ, 2007).

Ailenin de çocuğun sosyalleşmesine katkıda bulunması çok önemlidir. Aile içi destekleyici iletişim, sosyal yetilerin gelişmesini ve ergenlerin pozitif kimlik kazanmasını sağlayan önemli bir faktördür (Noller ve Callan,1990).

İlköğretim 5.sınıf öğrencilerinde aile ve arkadaşan algılanan sosyal desteği inceleyen Karadağ (2007) nicel ve nitel verileri kapsayan araştırmanın sonucunda, aile ve arkadaşan alınan sosyal desteğin öğrencilerin başarısı, kendini açma ve kendini önemli hissetme gibi konularda etkili olduğunu bulmuştur.

Annelerin 12 yaş ve üzeri kız ve erkek çocuklarıyla çatışma yaşadıkları konuları belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada Şafak, Erkal ve Çopur (2006) kız çocuklarda arkadaş seçimi, erkek çocuklarla ise oda ve ders araç gereçlerinin temizlik ve düzeni konusunda çatışma yaşadıklarını bulmuşlardır.

Arkadaşlık ilişkileri ile ilgili yapılan çalışmalarda öğrencilerin arkadaşlık tercihleri, arkadaşlığın nasıl şekillendiği, yakın ilişki, arkadaş sayısı ve aile tutumları, cinsiyet ve suça eğilime göre arkadaşlık ilişkileri incelenmiştir (Gündoğdu, 2003; Bilgiç, 2000; Büyüksahin, 2001; Çok, 1993; Oskay, 1985; Ertokuş Delikara,2000).

Ülkemizde lise öğrencilerinin arkadaşlık ilişkilerinde arkadaş sayısı, karşı cinsle ilişki, arkadaşlık ilişkilerinde yaşanan anlaşmazlık, arkadaşlık süresi ve arkadaşlık ilişkilerine ailenin müdahalesini inceleyen bir çalışmaya rastlanmadığından bu çalışmanın yapılmasına gereksinim duyulmuştur. Ayrıca ergenlik döneminde sosyalleşmenin önemli olması ve bu dönemde yalnızlık duygusunun olabileceği düşünüldüğünde öğrencilerin arkadaş ve yakın arkadaş sayılarının sosyalleşme ve yalnızlık duygusu ile ilgili bilgi vereceği düşünülmektedir.

Ergenlik döneminde, ergen arkadaşlarıyla birçok sorun yaşamaktadır. Bu anlaşmazlıklara ilişkin fikir vermesi açısından bu çalışma önem kazanmaktadır.

Arkadaşlık kurabilmek ve sürdürülebilmek başlı başına bir başarı, ruh sağlığının bir ölçütüdür. Bu bakımdan arkadaşlık süresinin ortaya çıkmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Lise 3. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve arkadaşlık ilişkilerine ailenin müdahalesini incelemektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır.

Alt Amaçlar

1. Öğrencilerin arkadaş sayısı, yakın arkadaş sayısı, karşı cinsten arkadaşların olup olmaması, karşı cinsten biriyle romantik bir ilişkisinin olup olmaması konusundaki görüşleri nelerdir? Bu konudaki görüşleri cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
2. Öğrencilerin arkadaşlarıyla sürdürdükleri ilişkinin süresi ile aynı cins ve karşı cinsten arkadaşlarıyla tanışılan yere ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğrenciler karşı cinsten biriyle ilişkilerinin olmasından ne derece memnundurlar? Bu durum cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
4. Öğrenciler yakın arkadaşlarıyla olan ilişkilerinden ne derece memnundurlar? Bu durum cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?
5. Öğrenciler yakın arkadaşlarında hangi özellikleri tercih etmektedirler?
6. Öğrencilerin yakın arkadaşlarının arkadaşlık ilişkileri konusundaki görüşlerine saygı duymasına ilişkin görüşleri nelerdir? Bu durum cinsiyete göre farklılık göstermekte midir?

7. Öğrenciler arkadaşlarıyla hangi konu ya da alanlar da anlaşmazlık yaşamaktadırlar?
8. Öğrencilerin ailelerinin arkadaşlık ilişkilerine müdahale etme durumu, müdahale etme sıklığı, müdahale eden aile bireyinin kim olduğu, müdahale ettikleri alanlar ve müdahale etmesini onaylama konusundaki görüşleri nelerdir? Öğrencilerin bu konudaki görüşleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma mevcut durumu incelemeyi amaçlayan betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırmalar olanı olduğu biçimde saptamaya yöneliktir (Karasar, 2005, s. 77).

Araştırma Grubu

Araştırma grubunu 2005–2006 eğitim-öğretim yılında, Adana ili Seyhan ilçesinde bulunan ortaöğretim kurumlarından genel lisenin 3. sınıfına devam eden 271 erkek, 261 kız olmak üzere toplam 532 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma grubundaki okullara gidilerek rasgele sınıflara girilerek “küme” ve okullardaki öğrencilerin % 10 alınarak “oranlı” örneklem yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur.

Bu araştırmada 11.sınıflarla çalışılmasının nedeni, bu dönemdeki öğrencilerin ergenliğin ilk yıllarındaki öğrencilere göre kimlik gelişiminde önemli bir yeri olan arkadaşlık ilişkileri açısından daha çok yaşantı ve deneyime sahip olmalarıdır.

Veri Toplama Araçları

Arkadaş İlişkileri Anketi

Araştırmada öğrencilerin arkadaşlık özelliklerini belirlemek amacıyla Çok (1993) tarafından geliştirilen “Arkadaş İlişkileri Anketi”nin lise 3. sınıf öğrencilerine uyarlanmış hali kullanılmıştır.

Çok’un (1993) geliştirdiği anket 12 sorudan oluşmaktadır. Bu ankete bazı maddeler eklenmiş, bazı maddeler çıkarılmış, bazı maddeler de yeniden düzenlenmiştir. Anketteki 11 madde orijinali ile aynıken, bu sorulardan bazılarının yanıt seçenekleri lise öğrencilerine göre değiştirilmiştir. Anketin biçim ve içerik yönünden incelenmesi için Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü PDR anabilim dalında görevli öğretim elemanları ve doktora öğrencilerinden oluşan 15 kişiden uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşü doğrultusunda gerekli değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca anketteki soruların öğrenciler tarafından kolayca anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek için 2005–2006 eğitim-öğretim yılında 70 kız, 55 erkek toplam 125 öğrenci ile pilot uygulama yapılmıştır. Bu uygulama sonucunda öğrencilerin soruları anlaması ve yanıtlaması açısından bir sorun olmadığı anlaşılmıştır. Uzman görüşü ve pilot uygulama sonuçları ile araştırmacı ve akademik danışmanın önerileri doğrultusunda ankete son şekli verilmiştir (Büyükşahin Çevik, 2007, s.47)

Sonuç olarak ankette 17 soru ve bu sorulardan biri için 2 alt soru olmak üzere toplam 19 soru yer almaktadır. Anket, arkadaş sayısı, yakın arkadaş sayısı, arkadaşlık süresi, karşı cinsten arkadaş, arkadaşın cinsiyeti, arkadaşla tanışılan yer, romantik ilişkinin olup olmamasına göre memnuniyet derecesi, arkadaşlarla yaşanan anlaşmazlık, yakın arkadaşlıkta memnuniyet derecesi, arkadaşlarda tercih edilen özellikler, yakın arkadaşlıkta tercih edilen özellikler konusunda arkadaşların saygı derecesine yönelik sorular yer almaktadır. Ayrıca arkadaş ilişkilerine ailenin müdahalesi, ailenin müdahale etme sıklığı, en çok müdahale eden aile bireyi, ailenin

arkadaşlık ilişkilerinde hangi alanlara en çok müdahale ettiği ve ailenin müdahalesini onaylamaya yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Verilerin Analizi

Arkadaşlık ilişkileri anketi sınıflama türünde verileri kapsamaktadır. Bu nedenle bu anketten elde edilen verilerin analizinde frekans, yüzde ve kaykare analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

Arkadaşlık İlişkileri Boyutunda Elde Edilen Bulgular

Arkadaş Sayısı

Öğrencilerin çoğunluğunun 10'dan fazla arkadaşı olduğu (% 60); 8-10 arasında arkadaşı olduğunu belirtenlerin yüzdelerinin de (23.9) diğer gruplardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Hiç yok diyen (% 6) ve bir tane arkadaşı olduğunu (% 6) belirtenlerin sayısı oldukça az iken, 2-4 (%6.8) ile 5-7 arası arkadaş sayısı belirtenlerin (%8.1) oranı % 10'nun altındadır. Arkadaş sayısının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla kay kare testi yapılmıştır. Öğrencilerin arkadaş sayılarının cinsiyete göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır ($X^2=17.448$, $Sd=5$, $P<0.05$). Buna göre "10'dan fazla" seçeneğinde erkeklerin yüzdeleri kızlara göre daha yüksek iken, 1 seçeneği hariç diğer gruplarda kızların yüzdelerinin daha fazla olduğu dikkati çekmiştir.

Yakın Arkadaş Sayısı

Öğrencilerin yakın arkadaş sayılarına ilişkin bulgulara göre yakın arkadaş sayısı ile ilgili en yüksek yüzdeliğin 2-4 grubuna (% 41) ait olduğu bunu sırasıyla, 5-7 (% 20.9), 8-10 (19.5), 1 (7.9), 10'dan fazla (%73) ve "hiç yok" (%3.4) gruplarının izlediği görülmüştür. Yakın arkadaş sayısının cinsiyete göre farklı olup olmadığını görmek amacıyla kay kare testi yapılmıştır. Buna göre kız ve erkek öğrenciler arasında yakın arkadaş sayısı açısından anlamlı bir fark olduğu ($X^2=49$, $Sd=5$, $P<0.05$) görülmüştür. Kızlar 2-4, 1, Hiç Yok ve 5-7 arası arkadaş gruplarında daha fazla yüzdelerle sahipken; 8-10 ile 10'dan fazla yakın arkadaş sayısı belirten erkek öğrencilerin sayısının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Arkadaşlık Süresi

Öğrencilerin arkadaşlık sürelerine ilişkin en fazla yüzdeliğin 2-5 yıl (%50) grubuna ait olduğu, bunu sırasıyla 1-2 (% 24.6) yıl, 5 yıldan fazla (% 20) ve bir yıldan az grubunun (% 5.3) izlediği görülmüştür.

Karşı Cinsten Arkadaş

Öğrencilerin karşı cinsten arkadaşlarının olup olmadığı, evet ya da hayır biçiminde yanıtlanacak bir soru ile sorulmuştur. Öğrencilerin büyük bir bölümünün karşı cinsten arkadaşı vardır (%88.3). Sadece %11.7'lik bir bölümün karşı cinsten arkadaşının olmadığı görülmüştür. Ayrıca Karşı cinsten arkadaşın olup olmasının cinsiyete göre farklı olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan kay kare testi

sonuçlarına göre kız ve erkek öğrenciler arasında karşı cinsten arkadaşın olup olmamasına göre anlamlı bir farklılık yoktur ($X^2=1.534$, $Sd=1$, $P>0.05$).

Arkadaşlarla Nerede Tanışıldığı

Öğrencilerin büyük bir bölümü (% 94.4) kendi cinsinden arkadaşlarıyla okulda-dershane de tanıştıklarını belirtmişlerdir. Bunu sırasıyla mahalle (% 64.3) ve arkadaş aracılığıyla (% 53.4), ailelerin tanışıklığı aracılığıyla (%30.6), bir faaliyet esnasında (spor, müzik, resim, kurs) (%34.8), İnternet aracılığıyla (%15) seçenekleri izlemektedir. Diğer kategorisinde ise toplam 3 kişi (1 kişi yurtta, 2 kişi de iş de) farklı seçenekler üzerinde durmuştur.

Öğrenciler karşı cinsten arkadaşlarıyla okulda-dershane de (% 85.7) tanıştıklarını belirtmişlerdir. Bunu sırasıyla arkadaş aracılığıyla (% 53.8), mahallede (%41), ailelerin tanışıklığı aracılığıyla (%27.1), bir faaliyet esnasında (spor, müzik, resim, kurs) (%24.2) ve İnternet aracılığıyla (%18.2) seçenekleri takip etmekte, diğer seçeneği ise 4 kişi (1 kişi gezide, 3 kişide cafe de) tarafından belirtilmektedir.

Karşı Cins İle Romantik İlişki

Karşı cinsten romantik bir ilişkisinin olmadığını belirten (%64.1) öğrencilerin oranı, böyle bir arkadaşlığı olduğunu belirtenlerden (%35.9) daha yüksektir. Ayrıca Öğrencilerin romantik bir arkadaşının olup olmamasının cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini anlamak için yapılan kay kare analizi sonucunda böyle bir farkın olmadığını ($X^2=.003$, $Sd=1$, $P>0.05$) görülmüştür.

Karşı Cinsten Romantik İlişkinin Olmamasına İlişkin Memnuniyet Derecesi

Öğrencilerinin karşı cinsten biriyle ilişkilerinin olmamasından ne derece memnun olduklarına ilişkin bulgular incelendiğinde % 40.2 ile kararsız olanların birinci sırada yer aldığı, memnun ve çok memnunum diyenlerin yüzdeliğinin (%46.4), memnun olmama kategorilerinden daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca yapılan kay kare analizi sonucunda bu konuda cinsiyete göre bir farklılık olmadığı ($X^2=13.527$, $Sd=4$, $P>0.05$) ortaya çıkmıştır.

Karşı Cinsten Romantik İlişkinin Olmasına İlişkin Memnuniyet Derecesi

Öğrencilerin karşı cinsten biriyle romantik ilişkilerinin olmasından ne derece memnun oldukları sorulmuştur. Buna göre çok memnunum diyenler %43.5 ile birinci sırada yer almakta, bu yanıtı “memnunum” (%38.7) diyenler ile “ne memnunum, ne değilim” (% 14.7) yanıtını verenler izlemektedir. “Memnun değilim” (%2.1) ve “hiç memnun değilim” (% 2) yanıtını verenlerin ise oldukça az sayıda olduğu görülmektedir.

Ayrıca Romantik bir ilişkinin olmasına ilişkin memnuniyet derecesinin cinsiyete göre farkını incelemek amacıyla yapılan kay kare analizi sonucunda anlamlı bir farkın olmadığı ($X^2=4.795$, $Sd=4$, $P>0.05$) ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte çok memnunum diyen erkeklerin sayısının kızlardan daha fazla olduğu, memnunum diyen kızların sayısının ise erkeklerden daha yüksek olduğu, diğer kategorilerde ise benzer sonuçların olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin Arkadaşlarıyla Yaşadığı Anlaşmazlık

Araştırmaya katılan öğrencilerin arkadaşlarıyla yaşadıkları anlaşmazlık konularını 1'den 6'ya kadar önem sırasına göre sıralamaları, ancak kendileri için geçerli olmayan maddeleri önem sırasına koymamaları istenmiştir.

Öğrencilerin yaşadığı 1. öneme sahip anlaşmazlık konularında; "farklı dünya görüşüne sahip olma" ilk sırada yer almaktadır. Bunu sırasıyla "arkadaşlık yapılan kişilerle ilgili farklı düşüncelere sahip olma", "birlikte gidilecek yerlere karar verme", "kız-erkek arkadaşlığı konusunda farklı düşünceler de olma", "karşı cinsle arkadaşlık etmeye müdahale etme", "Farklı giyim tarzlarına sahip olma" izlemektedir.

Öğrencilerin 2. önem sırasında gördüğü anlaşmazlık konuları en yüksek yüzdellikten başlayarak sırasıyla "arkadaşlık yapılan kişilerle ilgili farklı düşüncelere sahip olma", "kız-erkek arkadaşlığı konusunda farklı düşünceler de olma", "farklı dünya görüşüne sahip olma", "karşı cinsle arkadaşlık etmeye müdahale etme", "birlikte gidilecek yerlere karar verme", "farklı giyim tarzlarına sahip olma" dır.

Öğrencilerin 3.öneme sahip olarak gördüğü anlaşmazlık konuları sırasıyla "kız-Erkek arkadaşlığı konusunda farklı düşünceler de olma", "Arkadaşlık yapılan kişilerle ilgili farklı düşüncelere sahip olma", "karşı cinsle arkadaşlık etmeye müdahale etme", "farklı dünya görüşüne sahip olma", "farklı giyim tarzlarına sahip olma", "birlikte gidilecek yerlere karar verme" dir.

Yakın Arkadaşlarla Olan İlişkilere Yönelik Memnuniyet

Öğrencilerin çoğunluğunun yakın arkadaşlarıyla olan ilişkilerinden çok memnun ve memnun oldukları görülmüştür. Ne memnunum, ne değilim yanıtını verenlerin yüzdeliği %12.2 iken, memnun değilim ve hiç memnun değilim yanıtını veren öğrencilerin oldukça az sayıda olduğu dikkati çekmektedir. Öğrencilerin yakın arkadaşlarına yönelik memnuniyet derecesinin cinsiyete göre değişip değişmediğini öğrenmek amacıyla yapılan kay kare analizi sonucunda ise böyle bir farkın olmadığı ($X^2= 7.039$, $Sd=4$, $P>0.05$) görülmüştür.

Yakın Arkadaşlarda Tercih Edilen Özellik

Öğrencilerin, ankette yakın arkadaşlarına yönelik tercih edilen özellikleri 1'den 12'e kadar önem sırasına göre sıralamaları kendileri için geçerli olmayan seçeneği sıralamaya koymamaları istenmiştir.

Öğrencilerin arkadaşlarında tercih ettiği özelliklerden 1. derecede öneme sahip olan ilk üç özellik "sırdaş ve güvenilir olması", "benim onayladığım kişilik özelliklerine sahip olması" ve "başarılı olması" dır. Bunu "benimle aynı dünya görüşüne sahip olması", "ailemin onayladığı kişilik özelliklerine uygun olması", "sorunlarımı yardımcı olması" ve "cömert olması" "sevdiğim markaları tercih etmesi" "ve "cömert olması", "okul kurallarına uyması- disipline gitmemiş olması" ve "güzel-yakışıklı olması" izlemektedir.

Öğrencilerin arkadaşlarında tercih ettiği özelliklerden 2. derecede öneme sahip olan ilk üç özellik "benim onayladığım kişilik özelliklerine sahip olması", "sırdaş ve güvenilir olması" ve "ailemin onayladığı kişilik özelliklerine uygun olması"dır. Bunu sırasıyla "sorunlarımı yardımcı olması", "başarılı olması", "benimle aynı dünya görüşüne sahip olması", "cömert olması", "okul kurallarına uyması- disipline gitmemiş olması", "diğer arkadaşlarımın onayladığı kişilik özelliklerine sahip olması", "güzel-yakışıklı olması", "sevdiğim markaları tercih etmesi" izlemektedir.

Öğrencilerin arkadaşlarında tercih ettiği özelliklerden 3. derecede öneme sahip olan ilk üç özellik “benim onayladığım kişilik özelliklerine sahip olması”, “ailemin onayladığı kişilik özelliklerine uygun olması” ve “benimle aynı dünya görüşüne sahip olması”dır. Bunu sırasıyla “sorunlarına yardımcı olması”, “cömert olması”, “sırdaş ve güvenilir olması”, “başarılı olması”, “benden farklı kişilik özelliklerine sahip olması”, “diğer arkadaşlarının onayladığı kişilik özelliklerine sahip olması”, “okul kurallarına uyması- disiplini gitmemiş olması” “sevdiğim markaları tercih etmesi”, “güzel-yakışıklı olması” izlemektedir. 1 öğrencide “diğer” seçeneğinde “arabesk dinlemeli” şeklinde görüş belirtmiştir.

Öğrencilerin Yakın Arkadaşlarının Arkadaşlık Konusundaki Görüşlerine Saygı Duymasına İlişkin Görüşleri

Yakın arkadaşlarının arkadaşlık ilişkileri konusunda kendilerine saygı duymasına ilişkin bulgulara bakıldığında % 42.3’ü yakın arkadaşlarının kendilerine “her zaman”, % 30.3’ü “çoğunlukla”, % 42.3, “bazen” ve % 22, “nadiren” saygı duyduklarını belirtirken ”, “hiçbir zaman yanıtını verenlerin yüzdesinin (%1.7) oldukça düşük olduğu görülmüştür. Öğrencilerin arkadaşlarının arkadaşlık ilişkileri konusundaki görüşlerine saygı duymaya ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre değişip değişmediğini öğrenmek amacıyla yapılan kay kare analizi sonucunda ise böyle bir farkın olmadığı ($X^2=6.44$, $Sd=4$, $P>0.05$) görülmüştür.

Ailenin Arkadaşlık İlişkilerine Müdahalesi

Öğrencilerin yarısından fazlası (%59.4) ailelerinin arkadaşlık ilişkilerine müdahale ettiğini, %40.6’sı ise böyle bir müdahalenin olmadığı görüşündedir. Öğrencilerin ailelerinin arkadaşlık ilişkilerine müdahalesi konusundaki görüşlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini anlamak için yapılan kay kare analizi sonucunda ise böyle bir farkın olmadığı ($X^2=1.31$, $Sd=1$, $P>0.05$) ortaya çıkmıştır. Ancak erkeklere göre kızların yüzdelerinin daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir.

Ailenin Arkadaşlık İlişkilerine Müdahale Etme Sıklığı

Ailelerin öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine müdahale etme sıklığı açısından en yüksek oran % 43.7’i ile “bazen” seçeneğine aittir. Bunu sırasıyla “genellikle”(26.4), “nadiren”(17.1) ve “her zaman” (12.7) seçenekleri izlemiştir. Ailenin arkadaşlık ilişkilerine müdahale etme sıklığı cinsiyete göre incelendiğinde yapılan kay kare analizi sonucunda böyle bir farkın olmadığı ($X^2=2.9$, $Sd=4$, $P>0.05$) ortaya çıkmıştır.

Arkadaşlık İlişkilerine Müdahale Eden Kişiler

Öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine en çok müdahale aile bireyinin anne olduğu (% 52.2) ve bunu sırasıyla baba (%23.4), bütün aile (15.8) ve kardeş-kardeşlerim (8.5) seçeneğinin izlediği ortaya çıkmıştır. Bu verilere dayanarak arkadaşlık ilişkilerine en çok müdahale eden aile bireyinin anne olduğu söylenebilir. Öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine en çok müdahale eden aile bireyinin cinsiyete göre değişip değişmediğini anlamak amacıyla yapılan kay kare analizi sonucunda böyle bir farkın olduğu ($X^2=20.459$, $Sd=3$, $P<0.05$) görülmüştür. Kızlarda annenin ve kardeşlerin, erkeklerde ise baba ve tüm ailenin müdahalesi daha yüksek olarak bulunmuştur.

Arkadaşlık İlişkilerine Müdahale Edilen Alan

Araştırmaya katılan öğrencilerden ailelileri tarafından arkadaşlık ilişkilerine müdahale edilen konu ya da alanları 1'den 6'ya kadar derecelendirmeleri, bunların dışında yazmak istedikleri bir alan varsa "diğer" seçeneğinde belirtmeleri ve derecelendirmeye almaları istenmiştir. Buna göre aileleri tarafından arkadaşlık ilişkilerine müdahale edilen konu ya da alanlardan 1.derecede öneme sahip olanların başında "kimlerle arkadaşlık edeceği" gelmektedir. Bunu sırasıyla "karşı cins ile duygusal ilişki", "arkadaşlarla birlikte olunan saatler", "arkadaşlarla birlikte gidilen yer", "karşı cins ile arkadaş olma", "arkadaşlarla yapılan etkinlik", "eve arkadaş çağırma" izlemektedir.

Aileleri tarafından arkadaşlık ilişkilerine müdahale edilen konu ya da alanlarda 2.derecede öneme sahip olanların başında "arkadaşlarla birlikte gidilen yer" gelmektedir. Bunu sırasıyla "karşı cins ile duygusal ilişki", "arkadaşlarla birlikte olunan saatler", "karşı cins ile arkadaş olma", "arkadaşlarla yapılan etkinlik", "kimlerle arkadaşlık edeceğine" ve "eve arkadaş çağırma" izlemektedir.

Aileleri tarafından arkadaşlık ilişkilerine müdahale edilen konu ya da alanlarda 3.derecede öneme sahip olanların ilkinde "arkadaşlarla birlikte gidilen yer" gelmektedir. Bunu sırasıyla "arkadaşlarla birlikte olunan saatler", "kimlerle arkadaşlık edeceğine", "arkadaşlarla yapılan etkinlik", "karşı cins ile arkadaş olma", "karşı cins ile duygusal ilişki", "eve arkadaş çağırma" izlemektedir.

Ailesinin arkadaşlık ilişkilerine müdahale etmesi açısından ilişkin bazı öğrenciler tarafından öneme sahip olmayan seçenekler (öğrenciler tarafından sıralamaya konulmamış ve 0 sütununda yer almaktadır) sırasıyla "eve arkadaş çağırma", "karşı cins ile arkadaş olma", "arkadaşlarla yapılan etkinlik", "karşı cins ile duygusal ilişki", "arkadaşlarla birlikte olunan saatler", "kimlerle arkadaşlık edeceğine", "arkadaşlarla birlikte gidilen yer" şeklindedir.

Ailesi Tarafından Arkadaşlık İlişkilerine Müdahale Edilen Öğrencilerin Bu Müdahaleye İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin % 43.4'ü ailesi tarafından arkadaşlık ilişkilerine yapılan müdahaleyi onaylamaktadır. Buna karşılık, bu müdahaleyi onaylamayan öğrencilerin oranı ise %38.9'dur. Bazen onaylayanların oranı ise % 17.7'dir. Ailenin arkadaşlık ilişkilerine müdahale etmesini onaylama açısından kız ve erkek öğrenciler arasında bir fark olmadığı ($X^2=2.721$, $Sd=2$, $P>0.05$) anlaşılmıştır.

Arkadaşlık İlişkileri Konusunda Elde Edilen Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum

Arkadaş sayısı konusunda elde edilen en belirgin bulgu, öğrencilerin çok büyük bir bölümünün 10'dan fazla arkadaşlarının olması ve arkadaşı olmadığını belirten üç öğrencinin olmasıdır.

Öğrencilerin tamamına yakınının arkadaşı olduğu, büyük bir bölümünün de (% 60) 10'dan fazla ve 8-10 arasında arkadaş sahibi olduğu (%23.9) ortaya çıkmıştır. Reisman'ın (1978:akt,Çok) yaptığı araştırmada da 17 yaşındakilerin ortalama arkadaş sayılarının 19 olduğu bulunmuştur. Arkadaş sayısı açısından bu araştırmanın bulgularıyla benzerlikler olduğu söylenebilir. Cinsiyete göre arkadaş sayısında anlamlı bir fark bulunmuştur. Kızların erkeklere göre (10'dan fazla grubu hariç diğer gruplarda) daha fazla arkadaş sahibi olduğu görülmektedir. Çok'un (1993) üniversite öğrencileri

ile yaptığı araştırmada da kızların erkeklere göre önemli bir fark olmamakla birlikte daha fazla arkadaş sahibi oldukları görülmüştür. Buna göre, kızların hem lise hem de üniversitede de daha fazla arkadaş sahibi oldukları sonucuna varılabilir.

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun 2-7 arasında (%61.9) yakın arkadaşı olduğu söylenebilir. Benzer bir biçimde Demir (1990) ODTÜ öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, öğrencilerin büyük bir bölümünün yakın arkadaş sayısının 1-6 arasında olduğunu bulmuştur. Bu bulgulara göre lise ve üniversite öğrencilerinin yakın arkadaş sayısı açısından benzer olduğu söylenebilir. Arkadaş sayısı, yakın arkadaş sayısından daha fazladır. Bu bulgu Çok'un (1993) arkadaş sayısının yakın arkadaş sayısından daha fazla olduğu yönündeki bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Cinsiyete göre yakın arkadaş sayısının anlamlı bir fark bulunmuştur. Erkek öğrencilerin yakın arkadaş sayısının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Çok (1993) da üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada büyük bir fark olmamakla birlikte erkeklerin kızlara oranla daha fazla yakın arkadaşına sahip olduklarını bulmuştur. Bu bulguya göre yakın arkadaş sahibi olma açısından lise ve üniversite öğrencilerinin benzer olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin yarısı 2-5 yıldan beri arkadaşlıklarını sürdürdüklerini belirtmişlerdir. Çok da (1993) üniversite öğrencilerinin 2-5 yıldan beri arkadaşlıklarını sürdürdüklerini bulmuştur.

Bu araştırmada öğrencilerin çoğunun arkadaşlarıyla okulda/dershanede tanıştıklarını belirtmeleri ve lise 3.sınıf öğrencisi olmaları nedeniyle arkadaşlıklarının 2-5 yıl arasında sürmesi doğal bir sonuç olarak görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%88.3) karşı cinsten arkadaşı olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu Arısoy'un (1983) lise 2. sınıf öğrencilerinin %98'nin arkadaş seçiminde cinsiyet ayrımı yapmadıkları yönündeki bulgusuyla paralellik göstermektedir. Buradan lise öğrencilerinin genel olarak arkadaş seçiminde cinsiyet ayrımı yapmadıkları sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu bulgudan farklı olarak Gündoğdu (2003) ilköğretim 3. 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşlık seçimlerini etkileyen etmenleri incelediği araştırmasında; cinsiyet açısından fark etmez cevabının en fazla tercih edilen madde olduğunu, kendi cinsinden birini seçme eğilimlerinin, karşı cinsten birini seçme eğiliminden daha fazla olduğunu bulmuştur. Çocuklarda kendi cinsinden, ergenlerde ise her iki cinsten arkadaş seçme eğiliminin içinde buldukları gelişim dönemleriyle ilgili olduğu söylenebilir. Çünkü çocuklar bu dönemde karşı cinsle karşı bir kutuplaşma içerisine girerken, ergenlikte ise bu kutuplaşma azalmaktadır.

Benzer biçimde, yapılan araştırmalar çocukların özellikle de kızların kendi cinsiyetinden olanları seçme eğiliminde olduğunu ve sosyal ilişkilerde cinsiyet ayrımına daha yatkın olduklarını, ancak ergenlik döneminde arkadaş seçiminde cinsiyet konusunda bir ayrım yapmadıklarını göstermektedir (Smith ve Inder, 1993;akt.,Erwin, 2000).

Araştırmada karşı cinsten arkadaşın olup olmamasının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği ancak kızların erkeklere oranla daha fazla arkadaş sahibi olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin büyük bir bölümünün karşı cinsten arkadaşı vardır. Yukarıda da belirtildiği gibi daha önce yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca karşı cinsten arkadaş sahibi olmanın ergenlik döneminde olan bir genç için sosyalleşme açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin büyük bir bölümü kendi cinsinden arkadaşlarıyla okulda-dershane de tanıştıklarını belirtmişlerdir. Bunu mahalle, arkadaş aracılığıyla, ailelerin tanışıklığı aracılığıyla, bir faaliyet esnasında ve İnternet aracılığıyla seçenekleri takip etmiştir. Öğrencilerin karşı cinsten arkadaşlarıyla tanışmada da benzer bir örüntünün ortaya çıktığı görülmüştür.

Bu konuda elde edilen en önemli bulgu, öğrencilerin hem kendi cinsiyle hem de karşı cinsle daha çok okulda-dershane de tanıştıklarıdır. Arkadaşlıkların başladığı yer olarak okulun bu kadar önemli bir yer tutması, okulun ergenlerin toplumsallaşmasındaki önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca öğrencilerin okulda geçirdiği süre düşünüldüğünde arkadaşlarıyla en çok okulda tanışması doğal bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır.

Öğrencilerin yarısından fazlası karşı cins ile romantik bir ilişkisinin olmadığını belirtirken yaklaşık üçte biri karşı cinsten romantik bir ilişkisinin olduğunu belirtmişlerdir. Karşı cinsten romantik bir arkadaşın olup olmaması cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermese de kızlarda böyle bir ilişkinin olduğunu söyleyenlerin oranı daha yüksektir.

Öğrencilerin karşı cinsten biriyle romantik bir ilişkinin olmamasına ilişkin memnuniyet açısından kararsız oldukları ve bunu takiben çok memnunum şeklinde görüş belirttikleri görülmüştür. Ayrıca bu memnuniyet derecesi açısından cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

Benzer biçimde, cinsiyete göre karşı cinsten arkadaşının olmasına ilişkin memnuniyet derecesinde anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Karşı cinsten biriyle ilişkilerinin olmasına ilişkin memnuniyet derecesi açısından, öğrencilerin çoğunluğu karşı cinsten biriyle ilişkilerinin olmasından çok memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Büyükşahin'in (2001) üniversite öğrencileriyle yaptığı araştırmada romantik beraberliği olmayan öğrencilerin, duygusal yalnızlığı daha fazla hissettikleri bulunmuştur. Stresle başa çıkma tarzları açısından sadece iyimser tarzla başa çıkma yönünden yakın ilişkisi olan ve olmayan gruplar arası anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Romantik ilişkilere güvenli ve güvensiz bağlanmanın benlik saygısı, stres düzeyi ve stresle başa çıkma tarzları üzerinde yordayıcı olduğu bulunmuştur. Buna göre karşı cinsten romantik bir arkadaşın olmasının ve buna yönelik memnuniyetin stresle başa çıkma açısından önemli olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin arkadaşlarıyla yaşadığı anlaşmazlıklara bakıldığında, "farklı dünya görüşüne sahip olma", "arkadaşlık yapılan kişilerle ilgili farklı düşüncelere sahip olma" ve "birlikte gidilecek yerlere karar vermenin" belirgin olduğu görülmektedir. Ayrıca "kız-erkek arkadaşlığı konusunda farklı düşüncelerde olma", "karşı cinsle arkadaşlık etmeye müdahale etme" ve "farklı giyim tarzlarına sahip olma" da anlaşmazlık yaşanan konular arasındadır.

Ergenlerin içinde buldukları zihinsel gelişim aşaması (formel işlemler) nedeni ile tartışmaları da daha çok soyut kavramlar, idealler ve prensipler düzeyinde olmakta ve soyut kavramlar gündelik sorunların incelenip çözülmesinde kullanılmaktadır. Bu tartışmalar gencin kendisinden düşük zihinsel aşamada olan bir arkadaşı ile de olsa, gencin düşünce ve ilkelerinin gelişmesini sağlamaktadır (Hortaçsu, 1997).

Erikson (1968) ergenlikte kişiler arası ilişkilerin, kimlik gelişiminin önemli bir parçası olduğunu ifade etmiştir. Ergenin, gelecekteki yetişkinlik rollerinde başarılı olmasında, farklı ilişkileri deneyerek, psikolojik moratoryuma maruz kalmasının çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Özellikle akran ilişkilerinin hem sosyal destek, hem de

deneyim açısından önemli olduğunu vurgulayarak, bu ilişkilerin, yetişkinlikte dünya görüşünün şekillenmesine katkıda bulunacağını ifade etmiştir (akt.,Collins ve Sprinthall,1995). Bu görüşler doğrultusunda ergenlikte arkadaşlarda yaşanan anlaşmazlıkların onların yetişkinlik rolüne hazırlaması ve anlaşmazlıkları çözmede deneyim kazanması açısından önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin yakın arkadaşlarından genel anlamda memnun oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca cinsiyetle memnuniyet derecesi arasında da anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin yakın arkadaşlarından memnun olmaları, onların kimlik gelişimi açısından olumlu bir etken olarak düşünülebilir.

Ergenlikte hem anne baba, hem de arkadaş desteğinin önemini sürdürdüğü ve her ikisinin de benlik saygısı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ancak bu iki desteği farklı şekillerde etkili olduğu görülmüştür. Örneğin; ergenlik boyunca arkadaşlar ergenin günlük yaşamındaki seçim ve davranışlarına destek sağlarken (arkadaşlık, buluşma, giyim, saç stili.); ana babalar kişilik değerleri ve meslek seçimi konularında desteğin temel kaynağını oluşturmaktadırlar (Wall, Covell ve Macintyre, 1999). Buna göre bu araştırmaya katılan öğrencilerin yakın arkadaşlarından memnun olmalarından dolayı arkadaşlık ilişkilerinden doyum sağlayan, daha sosyal kişiler oldukları sonucuna varılabilir.

Öğrencilerin arkadaşlarında tercih ettiği özellikler sırayla “sırdaş ve güvenilir olması”, “benim onayladığım kişilik özelliklerine sahip olması”, “başarılı olması”, “benimle aynı dünya görüşüne sahip olması”, “ailemin onayladığı kişilik özelliklerine uygun olması”, “sorunlarıma yardımcı olması”, “sevdiğim markaları tercih etmesi “ve “cömert olması”, “okul kurallarına uyması- disipline gitmemiş olması” ve “güzel-yakışıklı olması” şeklindedir. Benzer olarak Gündoğdu (2003) ilköğretim 3. 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin arkadaşı, iyi, dürüst ve çalışkan kişi olarak tanımladıklarını, sınıf düzeyi yükseldikçe, çocukların arkadaşı tanımlamada kullandıkları özelliklerin de arttığını ortaya çıkarmıştır. Tali ise (2000) İsrail’de yaptığı bir çalışmada, öğrencilerin iyi arkadaşı “yardım eden”, “duygusal destek sağlayan” ve “düşüncelerin, sırların ortağı” şeklinde tanımlamaları bu araştırmadaki sırdaş, güvenilir olma ve sorunlarıma yardımcı olma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bu araştırmada öğrencilerin arkadaşlarında en çok “sırdaş ve güvenilir olması” seçeneği üzerinde durmaları, öğrencilerin ergenlik döneminde bu özelliğe önem vermelerinden, arkadaşlarıyla daha derin/samimi ilişkiler kurmak istemelerinden ve arkadaşlarına güvenme isteğinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğrenciler yakın arkadaşlarının arkadaşlık konusundaki görüşlerine çoğunlukla saygı duyduklarını belirtmişlerdir. Çok az bir kısmı ise arkadaşlarının arkadaşlık ilişkilerine saygı duymadığını düşünmektedir. Bunun cinsiyete göre değişmediği de ortaya çıkmıştır. Ergenlik döneminde aile, çevre ve arkadaşlardan alınan geri bildirimlerin benlik saygısını etkilediği göz önüne alındığında, bu araştırmadaki öğrencilerin yakın arkadaşlarının kendi görüşlerine saygı duymalarının onların benlik saygısı açısından olumlu bir faktör olabileceği söylenebilir.

Aile Boyutu Konusunda Elde Edilen Bulgulara İlişkin Tartışma ve Yorum

Öğrencilerin yarısından fazlası ailelerinin arkadaşlık ilişkilerine müdahale ettiğini belirtmişlerdir. Kızlarda müdahale etme oranının, erkeklere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin yarıya yakın bölümü ise ailelerinin bazen

arkadaşlık ilişkilerine müdahale ettiğini ifade etmişlerdir. Bu sonuç Oskay'ın (1985) araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Oskay (1985) Türk gençlerinin arkadaşlık ilişkilerine ana-babanın müdahalesini incelemiştir. Bu çalışmada karşı cinsle arkadaşlık konusunda ana-babaların kız çocuklarına daha tutucu ve katı, erkek çocuklarına daha hoşgörülü davrandıkları ortaya çıkmıştır

Bu çalışmada arkadaşlık ilişkilerine müdahale eden aile bireyinin en çok anne olduğu, bunu sırasıyla baba, bütün aile ve kardeş-kardeşlerim seçeneğinin izlediği görülmektedir. Cinsiyete göre arkadaşlık ilişkilerine müdahale eden birey arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre kızlarda arkadaşlık ilişkilerine müdahale eden aile bireyinin anne, erkeklerde ise baba olduğu ortaya çıkmıştır.

Ana baba tutumlarıyla arkadaşlık ilişkilerini incelediği çalışmada Çok (1993) kızların aşırı koruyuculuğu, bağımlılığı, baskı ve disiplini erkeklerden daha alt düzeyde algıladığını, eşitlik ve paylaşma yönündeki tutum algılarının, erkeklerden daha belirgin olduğunu bulmuştur.

Öğrencilerin, ailesi tarafından arkadaşlık ilişkilerine müdahale edilen konu ya da alanlar arasında sırayla “kimlerle arkadaşlık edeceği”, “karşı cins ile duygusal ilişki”, “arkadaşlarla birlikte olunan saatler”, “arkadaşlarla birlikte gidilen yer”, “karşı cins ile arkadaş olma”, “arkadaşlarla yapılan etkinlik” ve “eve arkadaş çağırma“ yer almaktadır.

Öğrencilerin yarıya yakını arkadaşlık ilişkilerine ailesi tarafından yapılan bu müdahaleyi onaylarken, yarıdan daha azı bu müdahaleyi onaylamamaktadır. Bu sonuç cinsiyete göre değişmemektedir.

Benzer bir çalışmada Gündoğdu (2003) anne-baba ve öğretmenlerin çocukların arkadaş seçimine müdahale ettiklerini bulmuştur. Aileler, çocuklarının arkadaşlarını aileden, akrabadan, mahalle ve komşularından seçmelerini istemektedirler.

Öneriler

Bu çalışmanın sonuçları ile ilgili olarak uygulamaya ve bu konuda yapılacak araştırmalara yönelik öneriler aşağıda yer almaktadır:

1. Bu çalışmanın sonucunda öğrencilerin arkadaş sayılarının 10'dan fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Buda ergenlikte arkadaş sayısının önemli olduğunu göstermektedir. Ergenlik döneminde ergenin sosyalleşmesi açısından arkadaş sayısının önemli olmasından dolayı anne ve babalara ergenlikte arkadaş ilişkilerini geliştirici grup rehberliği programlarına yönlendirmeleri önerilebilir.

2. Bu çalışmanın sonucunda ergenlik döneminde arkadaşlık ilişkilerinde yaşanan anlaşmazlıklar ortaya çıkarılmıştır. Akran arabuluculuğunda psikolojik danışman ve alan uzmanları tarafından bu bulguların göz önünde bulundurulması önerilebilir.

3. Araştırma sonucunda öğrencilerin arkadaşlarıyla genellikle okulda-dershanede tanışmaları bu yerlerin toplumsallaşma açısından önemli olduğunu göstermektedir. Bundan dolayı okuldaki psikolojik danışman, yönetici, öğretmen ve anne babaların okulda düzenlenen çeşitli sosyo-kültürel etkinliklerle özellikle arkadaşlık kurmakta sıkıntı yaşayan öğrenciler için sosyal gelişimi desteklemeleri önerilebilir.

4. Bu çalışmada yakın arkadaşlarda tercih edilen özelliklerden öne çıkan özelliklerden bir tanesinin “benim onayladığım kişilik özelliklerine sahip olması” olduğu görülmektedir. Buna göre anne ve babaların çatışma çözmede bu bulgudan faydalanması önerilmektedir.

5. Ergenlik döneminde karşı cins ve karşı cinsten romantik bir ilişkinin olması benlik saygısı açısından önemli olduğundan, anne ve babalar karşı cinsle arkadaşlık ilişkilerinde demokratik bir tutum içinde olup bu arkadaşlığın gelişimini desteklemelidirler.

6. Bu araştırma sonucunda ailelerin öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinde erkeklere göre kızların arkadaşlık ilişkilerine daha çok müdahale edildiği görülmektedir. Cinsiyet ayrımına yol açtığından kızlar kendilerini değersiz hissedebilirler. Bundan dolayı hem erkek hem de kız çocuklarına sahip anne babalar arkadaşlık ilişkilerinde eşit davranmaları önerilebilir.

7. Ergenlikte arkadaş ilişkilerinin kimlik gelişimi ve sosyalleşme açısından önemli olduğu göz önüne alınarak psikolojik danışmanlar ya da alan uzmanları tarafından aile ve öğretmenlere “ergenlik döneminde arkadaş ilişkileri” konulu eğitim seminerleri verilebilir.

KAYNAKÇA

- Arısoy, S. (1983), "Lise II.sınıf düzeyindeki öğrencilerin arkadaş tercihleri", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bilgiç, N. (2000), "Arkadaşlık Becerisi Eğitimi Programının İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerine Etkisi", *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Buhrmester, D. (1990), "Intimacy of friendship, interpersonal competence and adjustment during preadolescence and adolescence", *Child Development*, c.61, ss.1101- 1111.
- Büyükşahin, A. (2001), "Yakın ilişki kuran ve kurmayan üniversite öğrencilerinin çeşitli sosyal psikolojik etkenler yönünden karşılaştırılması", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Büyükşahin Çevik, G. (2007) "Lise 3.sınıf Öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çok, F. (1993), "Üniversite öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri ve bunun ana baba tutumlarıyla ilişkisi", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Collins,A.W, SprinthallA.N (1995), "Adolescent Psychology" International Edition, ss.172,177
- Çopur, Z. Erkal, S. Şafak, Ş. I. Uluslar arası Ev Ekonomisi Kongresi Bildiri Özetleri (20-24 Mart 2006 Ankara).
- Demir, A. (1990) "Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyini etkileyen bazı etmenler", *Yayınlanmamış Doktora Tez*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ertokuş Delikara, İ. (2000), "Ergenlerin akran ilişkileri ile suç kabul edilen davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erwin, P. (2000), *Çocuklukta ve Ergenlikte Arkadaşlık*, (Çev.O.Akınhay), Bursa:Alfa/Aktüel Kitabevleri.
- Gündoğdu, R. (2003), "İlköğretim 3. 4. ve 5. sınıf çocuklarının arkadaşlık konusundaki görüşleri ve arkadaşlık seçimlerini etkileyen etmenler", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Hortaçsu, N.(1997), *İnsan İlişkileri*, İstanbul:İmge Yayınevi.
- Karadağ, İ. (2007) "İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarının sosyal destek kaynakları açısından incelenmesi", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karasar, N. (2005), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara:Nobel Yayın Dağıtım. ss.77
- Mc Bride, C.K ve Field, T. (1997), "Adolescent same-sex and opposite-sex best friend interaction", *Adolescence*, c.32, S.127, ss. 515-552.
- Noller,P., Callan, V.J. (1990) "Adolescents' Perceptions of the Nature of Their Communication with Parents" *Journal of Youth and Adolescence*, 19(4):349362.

- Oskay, G. (1985), “Arkadaş ilişkilerinden kaynaklanan ana-baba, ergen çatışması”,
Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi, c.2, S.3, ss. 141-166.
- Tali, H. (2000),“Friendship quality among children in three educational setting.”
Journal of Intellectual & Developmental Disability, Mare EBSCO: 3067793.
- Wall, J. Covell, K. Macintyre, P.D. (1999), “Implications of Social Supports for
Adolescents’ Education and Career Aspirations”, *Canadian Journal of
Behavioural Science*, c. 31, ss.63-71.